

УДК 636.32/.38.082
© 2013

**Т.О. ЧЕРНОМИЗ,
О.Б. ЛЕСИК,**
кандидати
сільськогосподарських наук

**М.В. ПОХИВКА,
С.Д. МАКОВІЙЧУК,**
наукові співробітники

Буковинська державна
сільськогосподарська дослідна
станція Інституту с. г.
Карпатського регіону, м. Чернівці

Надана характеристика основних порід і типів овець комбінованого напрямку продуктивності, яких розводять в умовах західного регіону України. Стверджується, що підвищення економічної ефективності вівчарства, конкурентоспроможності тісно пов'язано з успіхами селекції, зі застосуванням прогресивних технологій, зі створенням порід і типів, які забезпечать всебічне використання біологічних можливостей овець.

Кліматичні, економічні, соціальні умови та традиції Буковини сприяють розведенню овець. Економічна криза 90-х років минулого століття охопила всю національну економіку, зокрема завдала найсильнішого удару й вівчарству. Значно зменшилося поголів'я овець, особливо в сільгоспідприємствах, а отже, і виробництво вовни, баранини, молочної продукції [5].

Одна з причин занепаду галузі вівчарства криється у відсутності державної підтримки вівчарського господарства, постійного ринку збуту його продукції та низьких цін на неї.

Залежно від природних і економічних умов поголів'я овець по зонах розміщено нерівномірно: лісостепова – 50,2, передгірна – 37,6, гірська – 12,2 %. Що стосується породного складу овець, то він достатньо різноманітний і пов'язаний насамперед з природно-кліматичними умовами, традиціями, бізнесом. Так, в лісостеповій зоні розводять буковинський тип асканійської м'ясо-вовнової з кросбредною вовною та буковинський тип асканійської каракульської порід, у гірській зоні – українську гірськокарпатську породу, в окремих фермерських господар-

ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВЕДЕННЯ
ОВЕЦЬ РІЗНИХ ПОПУЛЯЦІЙ
В ЗАХІДНОМУ
РЕГІОНІ УКРАЇНИ

ствах – романівську, карачаївську, гісарську, породи овець зарубіжної селекції [6].

Створення високопродуктивних генотипів овець різних популяцій в Західному регіоні України для формування конкурентоспроможної галузі вівчарства надмірно актуальне питання, тому саме це й стало **метою наших дослідів**.

Сучасний етап розвитку вівчарства на Буковині характеризується підвищеною увагою до розведення порід овець, які відрізняються підвищеним біологічним потенціалом продуктивності. Цим вимогам відповідають породи комбінованого напрямку продуктивності [2, 4].

Економічна ефективність, конкурентоспроможність галузі залежать передусім від селекції, новітніх технологій, що дозволяє в повній мірі використовувати біологічні можливості вівці для одержання вовни, м'яса, молока і продуктів їх переробки.

Значне місце в лісостеповій зоні Чернівецької області займає буковинський тип асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною. Популяція буковинського типу м'ясо-вовнових овець створена шляхом

1. Відтворювальна здатність вівцематок буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи

Показник	ФГ "Дана"	ПП "Сервіс СВС"	ФГ "Козе-ріг" 2010	У середньому
Спаровано вівцематок, гол.	207	316	170	693
з них об'ягнулося, гол.	198	298	160	656
Заплідненість, %	95,6	94,3	94,2	94,7
Народилось ягнят, гол.	290	395	197	882
Плодючість, %	146,5	132,6	123,0	134,4
Відлучено ягнят у 2 місяці, гол.	274	370	185	829
Збереженість, %	94,5	93,6	93,9	94,0

складного схрещування вівцематок цигайської з плідниками північнокавказької породи та баранів-плідників інтенсивних типів племзаводу "Асканія-Нова": асканійських кросбредів і асканійських чорноголових [1]. Цей породний тип має свої особливості в загальному масиві асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною, що затверджено наказом № 315/38 Мінагрополітики від 8 травня 2007 року.

При створенні цього типу успіх селекції здебільшого залежав від вдало взятих для схрещування порід та послідовності їх використання. Тварини новоствореного типу – міцної конституції, комбінованого напрямку продуктивності, поряд з високою молочною і м'ясною продуктивністю мають високі настриги вовни за відмінних її характеристик, тобто всі ознаки овець напівтонкорунних м'ясо-вовнових порід [3].

Зазначимо, що вівцематкам буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи притаманні високі здатність до запліднення (94,7 %) та плодючість – 134,4 % (табл. 1).

У результаті спостережень встановлено, що тварини спокійного темпераменту, послушні під час обслуговування, легко стрижуться, барани комолі, у вівцематок добре виражений інстинкт материнства, вони легко привчаються до доїння, що характеризує їх як високотехнологічних тварин. Вовна в овець біла, однорідна, шовковиста з люстровим блиском, вирівняна за довжиною як у руні, так і в штапелі, з чітко вираженою звивистістю, штапельної і штапельно-косичної будови, однорідна, чітко звивиста, з тониною во-

локон 48–58 якості, виходом чистого волокна 62–65 %. Довжина вовни становить у вівцематок – 11,0–12,6 см, у баранів-плідників – 14–15 см.

Тварини достатньо крупні. Жива маса вівцематок – 57,7 кг (макс. 80 кг), баранів-плідників – 95 кг (макс. 130 кг). Особливістю тварин буковинського типу є висока молочність вівцематок, що відіграє велику роль не тільки у вирощуванні ягнят, а й в одержанні товарного молока. За період доїння (150 днів) від кожної вівцематки можна отримати 85–100 кг товарного молока, або 21–25 кг бринзи, яка користується великим попитом у населення.

Завдяки генетично обумовленій скороспілості тварин, ягнята до 6-місячного віку досягають живої маси 36–42 кг. Тварини стійко передають свої особливості як за чистопорідного розведення, так і під час схрещування з грубововновими тваринами. Одержано позитивні результати при покращенні овець грубововнових порід плідниками буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи.

Фермерські господарства та населення лісостепової і частково передгірної зон традиційно займаються розведенням смушкових овець. У 2008 році наказом Мінагрополітики № 176/36 від 18 травня 2009 року затверджено новий буковинський тип асканійської каракульської породи, який було створено шляхом схрещування місцевих грубововнових овець типу "чушка" з плідниками середньоазійського, асканійського багатоплідного каракуля та тварин молдавської селекції в умовах вологого клімату Буковини. Цей тип

2. Відтворювальна здатність вівцематок

Показник	ФГ “Берестець- кий вівчарик”	ФГ “Вівчарик”	Разом
Наявність вівцематок, гол.	495	254	749
з них об’ягнулося, гол.	489	248	737
Заплідненість, %	98,7	97,6	98,4
Одержано ягнят, гол.	740	335	1075
Плодючість, %	151,3	135	146
Вихід ягнят на 100 маток, %	149,5	132	143,5
Збереженість молодняку, %	98,8	97,7	98,3

овець значно відрізняється від тварин інших популяцій асканійської каракульської породи за показниками продуктивності, тілобудови, смушковим типом і якістю смушків.

Використання унікального асканійського типу каракульських овець, яким притаманні багатоплідність, сприяло одержанню тварин з високими показниками відтворювальної здатності й плодючості (табл. 2). Звернімо увагу: плодючість овець цього типу становить 146–151,3 % за збереженості молодняку 97,7–98,8 %.

Показники живої маси ягнят при народженні достатньо високі, що пов’язано з генетичними особливостями тварин та відповідною підготовкою вівцематок до парування, годівлею в період суягности, лактації, тобто з господарськими умовами. Жива маса баранців-одинаків при народженні в середньому становила 6,3 кг, двійневих – 4,6 кг, ярок відповідно – 5,5 кг та 4,1 кг.

Селекційна робота з тваринами буковинського типу асканійської каракульської породи спрямована на отримання смушків плоского типу з тонкою міздрею, високою живою масою ягнят при народженні, великою площею шкурки перших сортів. За смушковим типом народжений молодняк поділяється, %: плоский – 68,5, жакетний – 23,4, ребристий – 6,9 та кавказький – 1,2. Ягнята народжуються міцної конституції, %: класу еліта – 33,3, першого класу – 49,6, в основному, зі середнім розміром завитків 81,8.

Наявність плоского смушкового типу, короткого волосу, більш тонкої міздри дозволяє проводити забій ягнят на смушки в більш

пізні строки (5–7 діб). Площа смушків становить 1850–2100 см² за довжини волосу 7,5–10,5 мм, що дозволяє 67–70 % смушків реалізовувати першим сортом. Під час формування стада вівцематок для відтворення значна увага приділяється селекції за молочністю, формою вимені, тривалістю лактації, надоем молока, особливо в перші місяці після народження ягнят та доїння вівцематок (травень).

Від однієї вівцематки отримують 85–105 кг молока, або 20–26 кг бринзи.

У гірській і передгірній зонах Чернівецької області розводять овець української гірськокарпатської породи і обов’язково застосовують комплекс прийомів та методів, спрямованих на поєднання високої продуктивності з пристосованістю тварин до вологого і холодного клімату Карпат.

Встановлено, що тварини з напівгрубою косичної будови вовною більш продуктивні та менш вразливі до захворювань. Тому робота була спрямована на створення високопродуктивних напівгрубововнових тварин міцної конституції, здатних передавати позитивні ознаки на наступне покоління. Племінні стада овець, сформовані в трьох господарствах гірського району, за живою масою на 8,5 %, настригом вовни на 31,3 % перевищують елітних тварин за стандартом, а за відношенням пуху до ості відповідають напівгрубій вовні (табл. 3).

Для покращення показників продуктивності українських гірськокарпатських овець використовували плідників буковинського типу асканійської м’ясо-вовнової породи

3. Показники продуктивності вівцематок української гірськокарпатської породи

Показник	Кількість голів	Жива маса, кг	Настриг вовни, кг		Довжина вовни, см		Співвідношення пуху й до ості	Коефіцієнт вовновості, г/кг
			не-митої	митої	ості	пуху		
Вівцематки чистопородні	135	40,5± 0,4	2,5± 0,10	1,7	19,0± 0,10	9,0± 0,10	0,47	45
Вівцематки, покращені плідниками буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи	570	44,1± 0,4	3,4± 0,11	2,2	15,6± 0,15	10,1± 0,20	0,65	50

з кросбредною вовною, які були завезені з племгосподарств області, живою масою 80,5–82,0, настригом чистої вовни 4,4–4,5 кг, довжиною вовни 14–15 см, тониною 48–50 якості. Унаслідок схрещування у вівцематок збільшилася жива маса на 8,9 %, настриг чистої вовни на 29,4 %, довжина ості зменшилась на 3,4 см (17,9 %), підшерсток навпаки, збільшився на 1,1 см (12,2 %), відношення пуху до ості – на 38,3 %. Помісні тварини з напівгрубою вовною мають міцну конституцію, міцні ноги з добре розвиненими ратицями, що дозволяє їм легко пересуватися в передгірній і гірській місцевості та ефективно використовувати пасовища.

Вівці української гірськокарпатської породи комбінованого напрямку продуктивності здатні давати, крім основної продукції (вов-

на, м'ясо), 50–60 кг товарного молока від матки, яке переробляють на бринзу (10–12 кг) та урду (3–5 кг).

Отже, з метою відновлення вівчарства на Буковині і перетворення його в конкурентоспроможну галузь, реалізації генетичного потенціалу існуючих порід і типів потрібно здійснити цілу низку організаційних і технологічних заходів, у тому числі й на державному рівні.

Підвищення економічної ефективності вівчарства, конкурентоспроможності і державного значення галузі тісно пов'язано з успіхами селекції, зі застосуванням прогресивних технологій, зі створенням порід і типів, які забезпечать всебічне використання біологічних можливостей овець для одержання вовни, м'яса, молока.

Бібліографія

1. Лесик О.Б. Оцінка продуктивності і відтворювальної здатності овець буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-х. наук / О.Б. Лесик. – Асканія-Нова, 2007. – 21 с.
2. Інструкція з бонітування овець; Інструкція з племінного обліку у вівчарстві та козівництві. – К., 2003. – 156 с.
3. Плохинский Н.А. Руководство по биометрии для зоотехников / Н.А. Плохинский. – М.: Колос, 1969. – 256 с.
4. Асканійська м'ясо-вовнова порода овець із кросбредною вовною / П.І. Польська, Г.П. Калащук, В.К. Чепур [та ін.] // Вівчарство України. – К., 2006. – С. 155–215.
5. Вівчарство як унікальна галузь потребує захисту від держави / В.М. Туринський, П.І. Польська, Л.С. Шелест [та ін.] // Пропозиція. – 1996. – № 5. – С. 34–35.
6. Черномиз Т.О. Вівчарство Буковини в нових умовах господарювання / Т.О. Черномиз // Вівчарство: міжвідомч. темат. наук. зб. – К., 1998. – № 30. – С. 67–78.

Рецензент – доктор сільськогосподарських наук, професор С.Г. Піщан